

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/195529,Irena-Siwinska-Stanislav-Broniewski-Orsza-Dowodca-spod-Arsenalu.html>

27.02.2026, 15:09

[Następny](#)

[Powrót](#)

Irena Siwińska: Stanisław Broniewski „Orsza”. Dowódca spod Arsenалу

30 grudnia 2000 r. zmarł Stanisław Broniewski „Orsza”, harcmistrz, podporucznik AK, w czasie II wojny światowej naczelnik Szarych Szeregów, dowódca słynnej akcji pod Arsenalem. Z zawodu był ekonomistą i urbanistą, z powołania harcerzem.

29.12

[Konspiracja](#) [Okupacja niemiecka](#) [ZHP/Harcerze](#)

Urodził się 29 grudnia 1915 r. Od 1928 r. uczęszczał do Gimnazjum i Liceum Męskiego im. Adama Mickiewicza w Warszawie i tam wstąpił do 3. Warszawskiej Drużyny Harcerzy im. Księcia Józefa Poniatowskiego. Po maturze (1934) podjął studia ekonomiczne na Uniwersytecie Poznańskim i nadal działał w harcerstwie, jako instruktor Chorągwi Wielkopolskiej. W Akademickim Kole Harcerskim im. Heliodora Świecickiego w Poznaniu poznał Floriana Marciniaka, później pierwszego naczelnika Szarych Szeregów, który prywatnie został mężem jego siostry.

Po ukończeniu studiów w 1938 r. wrócił do Warszawy, gdzie utworzył przewód doktorski. Od stycznia 1939 r. był zatrudniony w Biurze Ekonomicznym Prezesa Rady Ministrów. W związku z pracą naukową zawiesił działalność w harcerstwie, ale 27 sierpnia 1939 r. stawiał się na alarmowej zbiórce Chorągwi Warszawskiej w parku Agrykola. Miesiąc później zostały powołane Szare Szeregi – konspiracyjna organizacja harcerska – pod komendą Floriana Marciniaka.

W konspiracji

Po napaści Niemiec na Polskę razem z innymi pracownikami administracji rządowej Stanisław Broniewski musiał ewakuować się z Warszawy, ale już 8 września do niej powrócił i od października zaczął działać w Szarych Szeregach. Początkowo odtworzył w warunkach konspiracji swoją macierzystą 3. WDH, potem pełnił służbę w Organizacji Małego Sabotażu „Wawer” oraz w komendzie Chorągwi Warszawskiej – stanął na czele Okręgu „Południe”, a następnie całej chorągwi (był jej komendantem w latach 1941–1943). W 1941 r. został mianowany harcmistrzem. Na kursie szkoły podchorążych ZWZ-AK odbył kilkumiesięczne szkolenie wojskowe (1941–1942).

Od lutego do maja 1943 r. sprawował funkcję komendanta Grup Szturmowych, czyli drużyn złożonych z najstarszych harcerzy Szarych Szeregów (powyżej 18 lat), podporządkowanych Kierownictwu Dywersji AK, zwanemu Kedywem. Dowodził słynną akcją pod Arsenalem 26 marca 1943 r., w trakcie której harcerze odbili z konwoju policyjnego swojego przyjaciela Janka Bytnara „Rudego”, dowódcę hufca „Południe” GS, oraz 20 innych więźniów, przewożonych po przesłuchaniach z siedziby Gestapo w al. Szucha na Pawiak.

Kilka dni po aresztowaniu Floriana Marciniaka 6 maja 1943 r. Broniewski został naczelnikiem Szarych Szeregów (przygotowywana przez niego akcja odbicia Marciniaka z rąk niemieckich zakończyła się niepowodzeniem).

Propagował program harcerski „Dziś – Jutro – Pojutrze”. „Dziś” oznaczało konspirację i przygotowania do powstania, „Jutro” – otwartą walkę zbrojną z okupantem, a „Pojutrze” – pracę w odrodzonej Polsce. Po latach wyjaśniał, że:

„pierwszoplanowym celem organizacji [Szarych Szeregów] nie była walka, nie wysadzone pociągi, odbici więźniowie, nie zamachy czy akcje propagandowe, ale wychowanie. Wychowanie młodzieży w duchu poszanowania dla solidnej, rzetelnej i uczciwej pracy”.

W czasie powstania warszawskiego Broniewski walczył na Woli (pomagał w zorganizowaniu 3. kompanii batalionu „Zośka”), a potem w Śródmieściu, gdzie zajął się tworzeniem harcerskich służb pomocniczych – m.in. poczty polowej, łączności, pomocy rannym. Naczelnikiem Szarych Szeregów pozostał aż do 3 października 1944 r. Po upadku powstania trafił do oflagu Bergen-Belsen. Wolność odzyskał 28 kwietnia 1945 r.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Harcerze, Konspiracja, Okupacja niemiecka

Artykuł